Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

DE MOLENVRIEND

Nr. 33

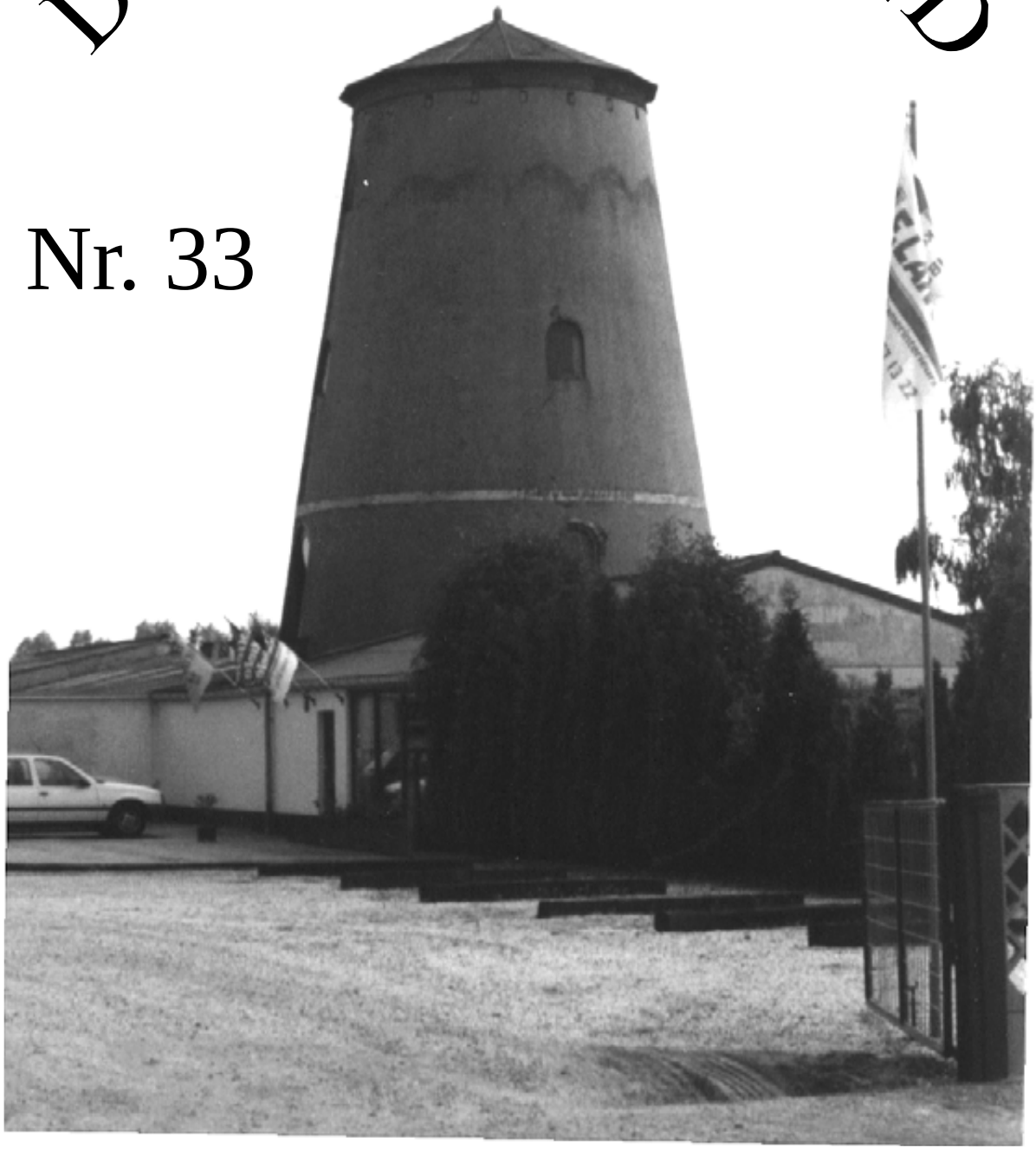

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

BESTUUR

VOORZITTER	Ben Verheijen Tel. 0485-313298	Moleneind 4 5431 HW Cuijk
SECRETARIS	Don Werts Tel. 0485-315362	Straatkantseweg 28 5443 NC HAPS
PENNINGMEESTER	Perry Hendriks Tel. 0485-322872	De Vang 20 5437 BP BEERS
BESTUURSLEDEN	Frits Harteman Tel. 0485-572271 Hans Heijs Tel. 0485-571463	Bilderbeekstraat 23 5831 CW BOXMEER Bilderbeekstraat 26 5831 CX BOXMEER

COMMISSIES

ARCHIEFCOMMISSIE	Tel. 0485-371622	Hoogeindse Kampen 5 5447 PS RIJKEVOORT

LEDENADMINISTRATIE	Tel. 0485-315362 GIRONUMMER: 4008385 *onder vermelding adres penningmeester*	Straatkantseweg 28 5443 NC HAPS

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK	Tel. 0485-313647 *Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen*	Isabellalaan 30 5431 GW CUIJK

BIOTOOPWACHT LAND VAN CUIJK	Tel. 0485-313298	Moleneind 4 5431 HW CUIJK

DE MOLENVRIEND 33

Colofon

Jaargang 12, nummer 3, november 1996 (verschijningsdatum december 1996 / januari 1997)
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984. De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is ƒ 20,-. Men kan ook voor ƒ 10,- begunstiger worden. In dat geval krijgt men periodiek een nieuwsbrief. Aanmelding kan geschieden door het bewuste bedrag te storten op de girorekening van de vereniging. De Molenvriend is een advertentie-medium.

REDACTIE	*Frits Harteman* *Don Werts*	*Ben Verheijen*
REDACTIEADRES	*Bilderbeekstraat 23*	*5831 CW BOXMEER*
VERDER WERKTE(N) MEE	*John Houben*	
ILLUSTRATIES	*Frits Harteman en Don Werts*	
VOORPAGINA	*Sambeek, Grotestraat. Eens een stoere bergmolen, nu een keukencentrum (foto F. Harteman).*	

In dit nummer

pagina 3 **In dit nummer**
Van de Redactie
pagina 4 **Mededelingen van het Bestuur**
pagina 5 **15e Brabantse/Vlaamse Molenaarscontactdag**
verslag van deze succesvol verlopen dag in oktober in onze regio
door: John Houben
pagina 7 **Molens Land van Cuijk over de hele Wereld**
de molens in onze streek en onze vereniging nu wereldwijd bekend
door: Don Werts
pagina 9 **Nostalgie rond de "Luctor et Emergo"**
jeugdherrinneringen in en om de molen van Rijkevoort
door: Ben Verheijen
pagina 11 **Boom, Hoekstijl, Spilbalk**
het resultaat van een dendrochronologisch onderzoek in de molen van Beugen
door: Frits Harteman
pagina 13 **Wat is er van hen geworden?**
een rubriek over molenrompen- en restanten in het Land van Cuijk
door: Frits Harteman
pagina 14 **Molens in de Regio**
de stand van zaken omtrent onze 13 molens
door: Ben Verheijen

Van de Redactie

Het is al weer even geleden toen de vorige Molenvriend verscheen. Helaas traden er in het kopieerproces wat storingen op en dientengevolge ontstonden enige vouwen. Onze excuses hiervoor. Tja, als je afhankelijk bent van één, koppig kopieerapparaat, dan kan zoiets helaas gebeuren.

Gelukkig kunnen we aan deze afhankelijkheid iets doen, want inmiddels hebben we subsidie gekregen voor de aanschaf van een A3-laserprinter. Nu de printer gekocht en geïnstalleerd is, kunnen we "De Molenvriend" voortaan in eigen beheer gaan uitgeven. Een luxe mogen we wel zeggen! En het resultaat mag er ook wezen, want het papier wat u nu in handen heeft, komt rechtstreeks uit de printer. Zodoende wordt er één stap in het proces overgeslagen en ligt de kwaliteit een niveau hoger!

De artikelen die het geluk kennen deze primeur mee te maken, bevatten uiteenlopende onderwerpen. Zo wordt er verslag gedaan van de zo succesvol verlopen Molenaarscontactdag; wordt u meegenomen op het Internet; haalt onze voorzitter enige jeugherinneringen op en kunnen we leren hoe een dendrochronologisch onderzoek plaatsvindt. Tenslotte wordt er natuurlijk aandacht besteed aan de molens in het Land van Cuijk.

Ondanks onze ironische opmerkingen over de aanlevering van kopij in vorige edities van "Van de Redactie", blijkt helaas het tegenovergestelde te gebeuren. Er komt weinig tot niets aan kopij binnen en "De Molenvriend" wordt steeds hoofdzakelijk volgeschreven door de redactieleden zelf. Een direct gevolg hiervan is dat er in 1996 slechts drie nummers zijn verschenen en dat is jammer, daar ons streven op vier exemplaren ligt. We doen daarom nog eens een dringend beroep op u om een bijdrage (ongeacht de grootte) te leveren.

Tenslotte wenst de redactie u een gezond en gelukkig 1997 met veel kopij toe!

Mededelingen van het Bestuur

Zoals wellicht bekend wil de vereniging graag een A3-laserprinter aanschaffen om het vermenigvuldigingsproces van “De Molenvriend” in eigen beheer te kunnen uitvoeren. Omdat deze aanschaf ons financieel draagvlak te boven zou gaan, is subsidie aangevraagd bij de Industriële Kring Land van Cuijk. De reactie was zeer positief: de vereniging kreeg zonder blikken of blozen ƒ 3500,-. Het bestuur heeft als blijk van dank een dankbrief gestuurd. Tevens zal tezijnertijd in een krantenartikel deze gulle gave vermeld worden.
Onze plannen kunnen nu dus doorgang vinden en het bestuur is nu druk zoekende naar een gunstig adres voor de aanschaf. Wellicht wordt de aankomende editie van “De Molenvriend” reeds op de A3-printer gemaakt.

Sinds kort is de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk (en de molens in het gelijknamige gebied) te vinden op het wereldwijde netwerk van computers: Internet. Een artikel elders in deze uitgave gaat uitgebreider in op deze materie.
Inmiddels is het digitale adres reeds meermalen geraadpleegd en ook mondeling zijn reeds reacties gekomen van mensen uit het buitenland.

Verder is het bestuur druk geweest met het leggen van de laatste hand aan de organisatie van de 15e Brabants-Vlaamse Molenaarscontactdag. Er is een artikel voor de media geschreven en verzonden naar de weekbladen en het dagblad “De Gelderlander”.
De verenigingsstand werd van stal gehaald en aangevuld en er werden in eigen beheer ansichtkaarten gemaakt.
De dag zelf werd een groot succes. Het was mooi weer (wind en zon), er was veel belangstelling en de organisatie verliep vlekkeloos. De verenigingsstand was compleet met beursvloer en panelen aanwezig in de zaal van het avondprogramma en de koffiemaaltijd. De setjes met ansichtkaarten gingen als warme broodjes over de toonbank en bleken uiteindelijk uitverkocht. Tevens werd off-line (zonder de feitelijke telefonische verbinding) de sindskort operationele Internet-site gepresenteerd.
Elke deelnemer kreeg een consumptiebon aangeboden namens de vereniging, waarvan massaal gebruik gemaakt werd. Desondanks is de vereniging er financieel niet bij in geschoten.

Ons lid John Houben is onlangs geslaagd voor het examen “Vrijwillig Molenaar”, wat hopelijk een mooie aanwinst betekent voor (een van) de molens in onze streek. Het bestuur stuurde een felicitatie.

De stichting Molen “De Hoop” te Beers is nieuw leven ingeblazen door enkele bestuurswisselingen. Voorzitter Wim Blankespoor werd opgevolgd door Ben Verheijen en in de vacature van Frits Harteman werd voorzien door Theo van Bergen (initiatiefnemer van de restauratie van de molenromp te Oeffelt).
Het bestuur heeft zich nu ten doel gesteld een restauratieplan (begroting) te maken, eventueel aan de hand van soortgelijke restauraties in Ravenstein en Deurne. Bovendien wil het bestuur frequenter gaan vergaderen.

Even leek het erop dat de vereniging een eigen ruimte kreeg toegewezen voor het organiseren van molenaarsvergaderingen. Het handelde zich om de ruimte onderin de molen van Oeffelt waarin vroeger een dieselmotor stond opgesteld. Na beraad heeft molenaar Theo van Bergen toch besloten de ruimte alleen aan te wenden voor instructie-doeleinden. Als iemand een bescheiden (vergader)ruimte voor de vereniging weet, dan hoort het bestuur dat graag!

de secretaris

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

15e Brabants-Vlaamse Molenaarscontactdag

De 15e molenaarscontactdag is dit jaar georganiseerd door vereniging “Molenvrienden Land van Cuijk” op 5 oktober 1996.
De organisatie van deze dag is verder opgenomen door een werkgroep bestaande uit: Valerie Aben, John Houben, Jan Selten, Robbert Verkerk en Don Werts.

Er waren vooraf 102 aanmeldingen uit Nederland en België, enkele zijn nog nagekomen. De gehele dag is samengevat in een fraaie kleurenfolder annex programmaboekje, verzorgd door Don Werts en Robbert Verkerk.

Als begin van de contactdag werden de molenaars ontvangen door het gemeentebestuur van Sint Anthonis. Diny van Vliet van de afdeling Voorlichting toonde zich hierbij als perfecte gastvrouw. De Nederlandse en Belgische gasten kregen een zeer goede indruk van de gemeente Sint Anthonis in de vorm van 10.000 bunder broodjes en een infomap (alle lof voor eerdergenoemde Diny).

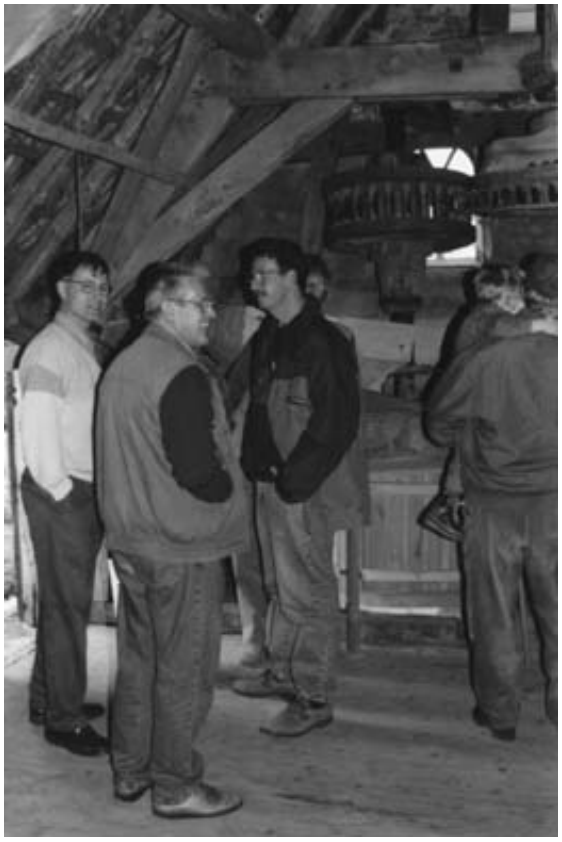

Centraal op de Molenaarscontactdag: gezellig met elkaar praten op de molens, zoals hier bovenin de watermolen van Oploo.

Na de verwelkomingen door Diny, ondergetekende en namens het gemeentebestuur, de wethouder Piet van der Burgt, vertelde de voorzitter van de Stichting Molens van Oploo en Wanroij, Ignas Bertels, over de molensituatie in Oploo.

De voorzitter van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Noord-Brabant, Hub van Erve constateerde tot zijn groot genoegen dat wij niet 4 maar 5 molens lieten zien. Ook gaf hij nog een warm pleidooi voor een broodnodige herziening van het Brabantse molenboek.

Onze Belgische vrienden, in de persoon van Walter van den Brande haalde daarop de vriend-schapsbanden nog eens aan.

Het was stralend weer met een licht draaiwindje. Er was zwaar weer voorspeld, maar de weergoden stonden aan onze kant.

De rondtocht langs de molens was zodanig opgezet dat naast het bekijken van de molen, er nog “iets anders” was, wat de gasten konden bekijken.

In Rijkevoort stond zo bij de “Luctor et Emergo” de maalstoel van Jan Selten, voorzien van een antieke Lister dieselmotor te draaien en trok veel bekijks.

In Oploo kon men naast het bezoek aan de standerdmolen en de watermolen, een wandelingetje maken tussen de twee molens en een kopje koffie drinken.

In Beugen bij de “Martinus” werd een mobiele houtzaaginstallatie gedemonstreerd. Verder konden de mensen bij een infostand de restauratietechniek bekijken, zoals molenmaker Beijk die in deze

molen heeft toegepast. Dit alles onder het genot van koffie en een echte Beugense koek.

De mobiele houtzaaginstallatie op het terrein voor de molen van Beugen (gezien vanuit de kap), trok veel belangstelling.

Zoals in het programmaboekje vermeld kon men in de molens van Rijkevoort en Beugen zien, hoe vroeger tweedehands molens gebruikt werden om een nieuwe molen te maken. Hergebruik dus.

‘s Avonds was er een gezellig samenzijn in gemeenschapshuis “De Poel” in Rijkevoort. De Brabantse koffietafel werd alle eer aangedaan, er bleef niet veel over en niemand kwam tekort.

Voor de verdere avond hadden wij een soort quiz georganiseerd. Met een vragenformulier over allerlei onderwerpen rondom molens, werd de creativiteit van de deelnemers geprikkeld. Dit werd zeer gewaardeerd. De prijzen vielen erg in de smaak, het waren (miniatuur) maalstenen van Heinrich van Hees en kammen van Ben Verheijen.

Toen ik ‘s avonds bij het afscheidswoord aan de zaal vroeg of iedereen zich goed geamuseerd had, klonk er bij het buffet een spontaan “Nou en of”!

Ik denk dat dit een goede beloning is voor het werk en de tijd die wij als werkgroep aan de voorbereiding van deze dag besteed hebben. Ook later heb ik nog diverse malen gehoord dat men de dag geslaagd vond.

Afsluitend wil ik, namens de vereniging en de werkgroep, iedereen bedanken die op enige wijze bijgedragen heeft aan het welslagen van deze dag.

Onze Belgische vrienden hebben bij hun vertrek laten weten, een prachtige dag gehad te hebben en dat zij zo snel mogelijk aan de slag gaan voor de organisatie van de volgende contactdag.

Tot ziens volgend jaar in België!

Tekst: John Houben
Foto’s: Don Werts

Molens Land van Cuijk over de Hele Wereld

Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk op Internet

Sinds begin augustus zijn de molens van het Land van Cuijk en onze vereniging van Reykjavik tot Auckland en van Wladiwostok tot Buenos Aires bereikbaar. Over oceanen, bergketens, woestijnen of dwars door orkanen, onweders, kille nachten en strakke zomerluchten: het maakt niet uit, als je maar een Personal Computer hebt met een Internet-aansluiting dan ligt de wereld aan je voeten en dus ook de molens in het Land van Cuijk!

Het is wel even wennen: we stellen ons het behoud van zeer oude technieken ten doel, terwijl we gaan communiceren met de meest moderne technieken. Ik verwacht dan ook dat deze activiteit enige scepsis zal oproepen bij sommige leden. Degenen die echter al eens het geluk mochten hebben op Internet te “surfen” zullen echter beamen dat het Internet meer is dan een “tijdverdrijving voor de computer-hobbyisten”, want geen encyclopedie of anderssoortige gegevensbank kan op tegen de informatiestroom die Internet te bieden heeft. Ga maar na: op Internet vind je uittreksels van de belangrijkste kranten van een land, staan complete TV-journaals, staan de continu bijgewerkte teletekstpagina’s, kun je de actuele weerkaarten “live” op beeldscherm zien, vind je alle achtergrondinformatie over je favoriete muziek, kun je meer informatie krijgen over je favoriete vakantiebestemming, kom je er achter of er meer mensen met jouw (bijzondere) hobby’s bezig zijn en zo kunnen we nog pagina’s lang doorgaan. Alles wat in tekst, foto of geluid is weer te geven, kan op Internet geplaatst worden en dat gebeurt dan ook!

Om het de gebruiker nog gemakkelijker te maken, zijn er zoekprogramma’s die je oproept en waarin je een trefwoord naar keuze intypt. Vervolgens verschijnt er een alle verwachtingen overtreffend aantal Internet-adressen (de zogenaamde “sites”) waarin het bewuste trefwoord voorkomt. Je klikt dan op het adres wat je het meest aanspreekt en wie weet raadpleeg je op dat moment dan een computer uit de Verenigde Staten. Doe je dit met het woord “windmolen”, dan ben je toch al gauw enkele uren zoet om al die adressen te doorlopen (met de engelstalige variant “windmill” enkele avonden). En zeg nu zelf: over windmolens wordt niet royaal geschreven, zeker niet op mondiaal niveau!

Sinds kort kun je bij het invoeren van het trefwoord “windmolen” (en ook nog bijvoorbeeld “Cuijk” om de selectie te verkleinen) in het Internet-zoekprogramma het adres “Molens in het Land van Cuijk” vinden. Jawel, de molens in onze streek en de vereniging staan op het wereldwijde (inter)netwerk van computers. Zo kan de geïnteresseerde Internetter erachter komen welke molens er in het Land van Cuijk staan, hoe ze eruit zien (ook foto’s kunnen namelijk op het Internet geplaatst worden), wanneer ze te bezoeken zijn en wat hun historie is. Daarnaast kan hij of zij van alles te weten komen over de opleiding tot vrijwillig molenaar, de werking van een korenmolen en de (activiteiten van de) vereniging Molenvrienden Land van Cuijk. De Internetter kan zich zelfs on-line (dus tijdens de verbinding met Internet) opgeven voor een lidmaatschap. Twijfelt hij/zij nog of het tijdschrift “De Molenvriend” (wat men dan viermaal per jaar ontvangt) wel aan de verwachtingen voldoet: geen probleem, klik (met de computermuis) even op “De Molenvriend” en in enkele seconden weet je wat er allemaal in zo’n tijdschrift staat!

Ook op Internet?

Degenen onder u die zelf op Internet kunnen komen, hetzij via een eigen abonnement, hetzij via het bedrijf of de school waar men werkt/studeert, moeten maar eens snel kijken op de site van

“Molens in het Land van Cuijk”. Men roept deze op door het volgende http-adres in te typen in de browser (Netscape, Mosaic, etc.).

HTTP://WWW.WORLDACCESS.NL/~DONWERTS

Zoals je ziet is dat mijn home-page (mijn eigen ruimte op de harde schijf van de Internet-provider die ik tot mijn beschikking heb) omdat de vereniging (vooraleerst) geen geld heeft voor een eigen Internet-abonnement.

Kun je nog niet op Internet, maar lijkt je het wel iets, dan moet je goed de kranten in de gaten houden of er advertenties verschijnen van Internet-providers. Internet-providers zijn bedrijven die een hele grote computer hebben staan die continu is aangesloten op het grote wereldwijde (inter)-netwerk. Als je een Internet-abonnement neemt bij zo’n provider, dan kun je met je eigen Personal Computer en modem (een kastje aan de computer wat via de PTT-telefoonlijn kan communiceren met andere modems van computers) inbellen naar deze computer van de provider, die jou vervolgens doorsluist naar het eigenlijke Internet. Je kunt voor meer informatie ook contact met mij opnemen.

Kun je niet op Internet en wil je het ook niet (ook niet na het lezen van dit artikel), dan vind ik dat erg jammer. De drempel naar Internet wordt gelukkig steeds lager gemaakt. In de provincie Flevoland kunnen de burgers al een gratis Internet-abonnement krijgen. Het enigste wat je dan nodig hebt is een Personal Computer en een modem. Deze laatste is tegenwoordig in de computer-winkels voor een acceptabel bedrag te krijgen (voor nog geen *f* 100,- heb je er al een die geschikt is voor het Internet). Als je dus al wel een computer hebt: waar wacht je dan nog op?!

Don Werts

Dit krijgt men te zien als men op Internet de Molens in het Land van Cuijk oproept!

Nostalgie rond de “Luctor et Emergo”

De bovenste wiek van de Luctor et Emergo in het dorpje Rijkevoort torent nog net boven de hoge bomen uit. Het is duidelijk dat het met de windvang van deze kranige stellingmolen niet al te best gesteld is. Op zich is dat eigenlijk niets nieuws want in onze jeugd hadden we al ontzag voor de lindenbomen rond de school en de werkelijk reuzen van beuken die het laantje naar de kerk vormden. Opzichzelf stond de kerk zelf ook weer vaak in de weg vooral bij oostenwind. Het ontlokte de molenaars Verbruggen soms de opmerking dat de molen het niet echt van de kerk moest hebben.

Op het driehoekige plein voor de molen, het Meester van den Bergplein, stond vroeger de dorpsschool. Het was zoals gebruikelijk een gescheiden jongens- en meisjesschool, elk de helft van het gebouw, een hek als afscheiding van de speelplaatsen, hetgeen niet altijd voorkwam dat er toch prille romances tussen de tralies door ontstonden. De veelzijdige Meester van den Berg, de felle juffrouw Van de Ligt en de muziekale meester Van de Kerkhof hadden de jongens onder hun hoede terwijl de Zusters van het Kostbaar Bloed zich over de meisjes ontfermden.

Was het zondags de kerk, door de week was de molen het centrale ontmoetingspunt. De boeren reden met hun karren af en aan en werden op de hoogte gehouden van het dorpsgebeuren terwijl de molen in de stevige wind lustig doordraaide, de wieken blinkend in de zon want de voorzomen waren toen nog in van Bussel uitvoering. Vlak bij de molen stond het pakhuis met een mechanisch gemaal wat aangedreven werd door een prachtige langeslag Thomassen oliemotor waarvan het pittige tuf-tuf-tuf geluid in de hele centrum te horen was. Daar stond ook het molenhuis dat altijd tot een van de mooiste huizen van Rijkevoort heeft behoord. We hielpen de molenaars mee met het luien van het maalgoed, het vegen van de vloeren en speelden tussen de zakken welke hoog op de zolders opgetast waren. We klommen stiekum naar de kapzolder en waren vol bewondering voor “die grote houten wielen” welke zo geruisloos in elkaar draaiden. Het scheen levensgevaarlijk maar wisten wij veel en de molenaars waren dan ook erg kwaad toen ze ons daar een keer in weggedoken toestand aantroffen.

In de bocht bij de molen lag het bakstenen bruggetje over de beek, een zijtak van de Raam welke in het stadje Grave uitmondt in de Maas. Tijdens de laatste oorlog was het best wel spannend want de Duitse sodaten wilden deze brug opblazen, maar het is toen net niet doorgegaan. Na schooltijd kropen we vaak onder de brug en probeerden met tenen manden en verzinkte emmers in het ondiepe water voorntjes en meerkatten te vangen. Soms liepen we hele stukken door het water en plukten achter bij de kerk mispels die we thuis een tijdje lieten rotten en in dit stadium proefden we dan de zurige smaak van deze vruchtjes. Verder de beek op zagen we eenden en waterhoentjes met jongen of soortgenoten die nog zaten te broeden en die helemaal niet van onze toenaderingen gediend waren. Al wadend door het water was het steeds zaak om na te gaan of er misschien bloedzuigers waren die zich aan het bloed van onze voeten en benen tegoed wilden doen.

Wanneer we naar school gingen kwamen we langs smid Jansen, ook wel “den dikke smid genoemd” een smid van vroeger die het allemaal gemaakt kreeg. De gesprekken met zijn zoon gingen er vaak heet aan toe maar wat verwacht je anders van mensen die permanent met het hete smidsvuur omgaan. Niet helemaal gerust ging je met je kapotte klomp naar de smidse om een nieuw bandje erom te laten leggen. “Verdomd jong” heb je je klomp alweer kapotgeschopt, telkens kreeg je weer de goedbedoelde berisping. Bij het aambeeld moest je trouwens ook uit uitkijken. Ongemerkt werd er eerst op het aambeeld gespuugd, het hete ijzer erin gelegd en dan vol met de vuisthamer erop geslagen. Of er een kanon werd afgeschoten, met een enorme knal werd het vocht door de hitte van het ijzer in stoom omgezet. Het is mij niet bekend of deze grappen ook uitgehaald werden in de smedederij van Van Tienen, waar men hoofdzakelijk werkte voor de boeren en burgers aan de andere zijde van het dorp.

Tegenover de smid lag de winkel van bakker Meulensteen. “Thei Meulekei” sjeesde met zijn bakfiets al of niet met hulpmotor het hele dorp af en menige boerderij-hond stond op een niet al te goede voet met deze haastige bakker. Wat waren zijn warme mikken lekker, vaak hadden we onderweg al een flink stuk ervan opgepeuzeld en kreeg moeder een brood thuis waarvaan minstens de beide korsten ontbraken. Midden in het dorp lagen de bakkerijen van Verbruggen, familie van de molenaars, en van Willems, tevens kerkkoordirigent, slechts een vijtigtal meters van elkaar verwijderd. Hier haalden wij het zogenaamde kantbrood wat afviel bij het bakken van roggebrood en daar werd door de schoolgaande jongens en meisjes danig op geknabbeld en soms de tanden op stuk gebeten. Dit lekkere harde roggebrood werd door ons overigens aangeduid als “hengstebrood” omdat het door de boeren ook aan de paarden werd gevooerd.

Er werd niet allen bij de Luctor et Emergo gemalen, ook bij de Boerenbond gebeurde dit, maar alleen met electrisch aangedreven maalstoelen. Het gebouw van deze instelling noemde men” het pakhuis”. De boeren gingen met hun kar naar de mulder, naar het pakhuis of naar beiden. Bij de opkomst van de Boerenbond hadden de mensen het soms moeilijk om een keuze te maken tussen de twee concurrenten, temeer daar in deze dorpse tijden ook meneer pastoor zijn voorkeur aangaf voor het laten malen van het graan en het zakendoen van de boeren. Allebei zijn ze nu verdwenen, de mulder en de boerenbond, de windmolen heeft echter alles getrotseerd.

Het oude huis waarvan de tuin tegen de molenromp aangrenst was in vroeger dagen het postkantoor. In het gangetje was een loket waar de kantoorhoudster de mensen uit het dorp hielp met hun brieven, postwissels en pakketjes. Het was een vrijgezellen dame die wat mank liep en in de volksmond Anna Ok werd genoemd. Vaak zat ze ook achter de telefooncentrale en was ze druk bezig met het omsteken van de kontaktklinken om diegene die mondeling een gesprek bij haar had aangevraagd met de gewenste persoon door te verbinden. Haar broer, in analogie met zijn zuster vrijgezel en Jan Ok genoemd, was ook in dienst van de PTT en zijn taak was het om onder alle weersomstandigheden met de fiets of te voet de dorpspost rond te brengen. Dit bijzondere vrijgezellenduo was natuurlijk bij de hele dorpsbevolking erg bekend.

Vlak bij de kerk stond de Oude School, omgedoopt tot Patronaatsgebouw. Daar vonden het hele jaar door verschillende aktiviteiten plaats. Er werden toneeluitvoeringen gegeven, stichtelijke films gedraaid, indertijd populaire fany-fairs gehouden, concerten gegeven door de dorpsharmonie en Sinterklaasvieringen georganiseerd. De oude school werd afgebroken en vervangen door een nieuwe maar deze was na ruim tien jaar alweer versleten. Uiteindelijk werd deze plek het huidige gemeenschapshuis “De Poel” gebouwd. Het is daar dat de Verenging Molenvrienden Land van Cuijk op 5 oktober j.l. in samenwerking met het Gilde van Vrijwillige Molenaars en onder het toeziend oog van de “Luctor et Emergo”, de 15e Brabants-Vlaamse Molenaarscontactdag heeft gehouden.

Tekst: Ben Verheijen
Foto: Don Werts

De “Luctor et Emergo” te Rijkevoort tijdens de Brabants-Vlaamse Molenaarscontactdag in oktober dit jaar.
Let op de kentekenplaten van de auto’s: deze verraden de aanwezigheid van onze zuiderburen!

Boom, Hoekstijl, Spilbalk

Resultaat van een Dendrochronologisch Onderzoek

Toen na het onderzoek door Nico Jurgens naar de herkomst van oude onderdelen van de MARTINUS bleek dat een aantal hiervan afkomstig was van een wipmolen (zie Molenvriend nr.22) kwam niet alleen de vraag naar voren - welke wipmolen - doch ook wat zou de ouderdom zijn van het verwerkte materiaal. Om dit laatste te weten te komen werd het voorstel geopperd om een dendrochronologisch onderzoek te laten instellen. Dit voorstel werd meegenomen in de begroting van de algehele restauratie van de molen.

In april/juni van dit jaar werd dit onderzoek verricht door het Instituut RING te Amersfoort. Opdrachtgever was Beijk Molenbouw B.V. of in 't kort Harry Beijk. Ondergetekende had het genoegen om samen met Harry bij het eerste onderzoek in april aanwezig te mogen zijn.

Spilbalk in de Martinus-molen te Beugen

Voor hen die niet weten wat een dendrochronologisch onderzoek inhoudt, zal ik trachten dit heel beknopt te beschrijven. Doel van dit onderzoek is te weten te komen uit welke streek de gevelde boom komt en vervolgens het bepalen van de ouderdom. Bij zo'n onderzoek gaat men uit van de in het houtmonster aanwezige jaarringen. Deze jaarringen zijn voor het onderzoek essentieel en het is bovendien noodzakelijk dat voor een betrouwbaar onderzoek uitgegaan kan worden van een goed houtmonster wat wil zeggen voldoende jaarringen en zo mogelijk nog aanwezig spinthout.

Gaten ontstaan door het nemen van de monsters (proppen)

Het houtmonster wordt eerst met een zeer scherp mesje overlangs bewerkt opdat de gaatjes die zich voor en achter de jaarringen bevinden goed zichtbaar worden. Vervolgens gaat het monster onder een microscoop door die de jaarringen in honderdste van millimeters opmeet en het resultaat doorgeeft aan de computer. Aangezien de groei onder invloed van de verschillende seizoenen, - slechte en goede, en andere invloeden - varieert, ontstaan er verschillen in de breedte van de jaarringen. Er vormt zich derhalve een onregelmatig patroon. De meetgegevens worden vervolgens door de computer omgezet in een grafiek en vergeleken met de in de computer opgeslagen modellen welke zijn samengesteld uit de gegevens die verkregen zijn door metingen van diverse jaarringpatronen uit ons land en de overige landen in Europa. De meest bruikbare curve wordt uitgeprint en op een lichtbak vergeleken met een referentie-curve. Er bestaan referentie-curven die terug gaan tot het begin van onze jaartelling en zelfs daarvoor.

Overigens, Nico Jurgens geeft in bovengenoemde Molenvriend eveneens een verhandeling over

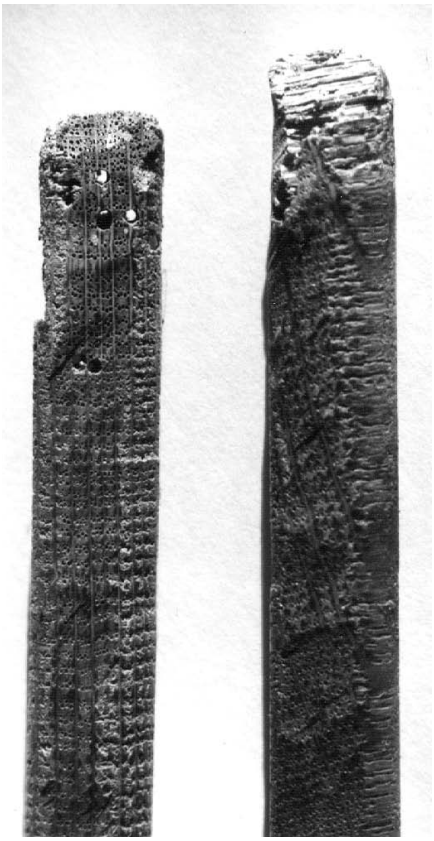

De betreffende houtmonsters (proppen)

Helaas bleken de houtmonsters die we naar Amersfoort hadden meegenomen minder geschikt te zijn. Na onderzoek hiervan bleek dat het voor de onderzoekster niet mogelijk was de monsters met zekerheid te dateren. Daarom zijn er op een later tijdstip twee proppen genomen uit de spilbalk (voormalige hoekstijl). Deze bleken gelukkig wel geschikt voor het bepalen van de ouderdom. Het rapport van RING geeft aan dat voor de interpretatie van de datering o.a. de standaardkalenders Ostniedersächsisches Tiefland en Ostfriesland de beste "match" opleverden en dat de veldatum van de boom vastgesteld kon worden op zomer/najaar 1706 AD. Er waren 159 jaarringen in het houtmonster hetgeen wil zeggen dat de eerste jaarring zich gevormd moet hebben in het jaar 1548. Een periode waarin Karel V het nog voor het zeggen had.

Door toepassing van een moderne techniek kon de spilbalk, waarvan het oorspronkelijk de bedoeling was om hem te vervangen, behouden blijven. Het is voor ons vrijwillige molenaars daarom nu niet alleen interessant te weten dat wij werken op een molen van 128 jaar oud met onderdelen van een nog oudere molen, maar ook dat het materiaal van zeker één van deze onderdelen een leeftijd heeft van circa 448 jaar.

dendrochronologie; mocht u nog in bezit zijn van dat nummer, dan kunt u het er op naslaan.

Tekst en foto's: Frits Harteman
Grafiek: Instituut RING, Amersfoort

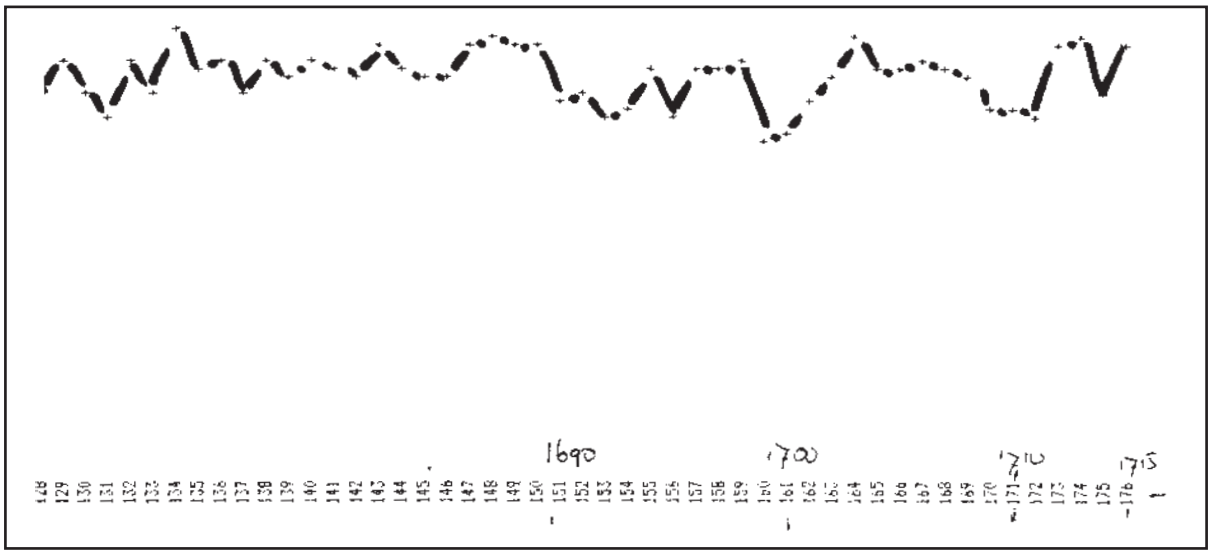

Detail van de toegepaste referentie-curve. De ouderdom van de boom (x-as) is afgezet tegen de dikte van de jaarringen (y-as). De zo verkregen grafiek wordt vergeleken met reeds opgeslagen modellen.

Wat is er van hen geworden?

De romp in Sambeek (gemeente Boxmeer)

Zoals bekend hebben er in het Land van Cuijk in het verleden aanzienlijk meer molens gestaan dan de 12 die op een na (Mill) nog draaivaardig zijn. Ieder dorp had immers z'n molen. Echter door oorlogsgeweld en andere bekende oorzaken zoals brand en bij gebrek aan werk een optredend verval, zijn er helaas veel verdwenen; geheel of op een restant na. Met deze bijdrage en hopelijk nog volgende, willen wij nagaan wat er met deze restanten gebeurd is. Hebben zij nog op de een of andere wijze een functie of niet en wat heeft de toekomst voor hen in petto? Een historische beschrijving zult u niet aantreffen daar dit niet de opzet van deze rubriek is en er bovendien reeds in andere publicaties over hen geschreven is. Het eerste restant dat wij zijn gaan opzoeken, is de romp in Sambeek.

Gaande van Sambeek richting Vortum-Mullem net over de Jansbeek links aan de Grootestraat bevindt zich de molenromp met kapje. Deze romp is het overblijfsel van de voormalige bergmolen in Sambeek. Wanneer de molen gebouwd is, is bij schrijver dezes niet bekend, doch hij is in de loop der tijden tot 1942 door diverse molenaars bemalen.

De voormalige inrijpoort van de molen

De molen raakte zoals zovele van zijn soortgenoten in verval en kwam uiteindelijk in eigendom van een bouwonderneming. Een groot aantal onderdelen zou bij die gelegenheid begraven zijn onder de molen en vervolgens toegedekt met een betonnen vloer. Het resultaat was een lege romp. De volgende eigenaar werd in 1988 de heer F. Langen, die het geheel met belendende gebouwen ombouwde tot een modern keukencentrum met werkplaats.

Wat nog overgebleven is van de molen, is dus een kale romp, zowel in- als uitwendig én de naam die erop geschilderd staat "Op Hoop van Zegen".
Hoop op een restauratie zit er niet meer in, maar het feit dat het hele complex economisch benut wordt en de romp voor een gedeelte - de maalzolder - als kantoor gaat fungeren terwijl de entree al dienst doet als toonkamer, en zodoende behouden zal blijven, kan ondanks alles een *Zegen* genoemd worden. Beter een romp dan niets meer. Hoewel de naam er op het ogenblik niet meer zo duidelijk opstaat - zwarte letters op een witte band - ligt het in de bedoeling deze t.z.t. bij te werken.

Met medewerking van Mevrouw Langen werden wij in de gelegenheid gesteld een aantal foto's te maken waarvoor onze hartelijke dank. Een paar hiervan treft u in dit artikel aan.

Tekst en foto's: Frits Harteman

Waar eens de molenberg was, worden nu materialen opgeslagen. Let u op de cylindrische vorm van de romp.

Molens in de Regio

De Vooruitgang te Oeffelt
Een van de leerlingen van Theo van Bergen, namelijk John Houben is op De Neije Kreiter in Volkel geslaagd voor het diploma van Vrijwillig Molenaar. We kunnen beiden feliciteren voor dit mooie resultaat en wensen John veel succes met zijn molenaarsschap (voorlopig nog in Oeffelt).
Het zand boven op de dieselruimte welke gaat functioneren als instruktielokaal is nu verwijderd. Het ligt in de bedoeling dat er een laag dakleer overheen gelegd wordt. Verder is men bezig met het aanbrengen van een nieuwe schoor bij de ezel daar deze door het schuin staan van het lange sabelijzer naar voren getrokken wordt, wat mede ook veroorzaakt wordt door het ontbreken van een dergelijke schoor. De molenaars hebben een extra schaaf op de entreedeur gemaakt daar vandalen bezig zijn geweest met het scheluw drukken van deze deur.

De Bergzicht te Gassel
Molenaar Jan van Haren is bijna klaar met het schilderen van De Bergzicht. Molenmaker Beijk heeft hem hierbij geassisteerd. In het voorjaar van 1997 wordt het karwei afgemaakt. Interessant is dat Van Haren via de heer Walbomers afdrukken heeft gekregen van de informatie van de Molens in het Land van Cuijk welke door Don Werts op het Internet is gezet. Deze afdrukken zijn afkomstig van een zekere heer Jules Loeffen uit Cuijk welke indertijd naar Canada is geëmigreerd en op Internet deze informatie gevonden heeft.

De Stellingmolen te Katwijk
Leerling-molenaar Harry Daverveld is voorlopig werkzaam op de molen te Katwijk. Inmiddels is de rietdekker er geweest en heeft hij het riet opgeklopt zodat het weer keurig vastzit. Het schilderwerk wordt in het komende voorjaar weer door molenaar Peter Simons voortgezet.

De Heimolen te Sint Hubert
Op een mooie zomeravond vond er een openluchtconcert plaats voor de molen o.l.v. molenaar Harry. De lage plek in het terrein voor de molen waar de oude potroede lag, is door de gemeente opgevuld. Nu is de roede beter zichtbaar en te gebruiken als picknick-bank. De bovenkant van de berg is geëgaliseerd en opnieuw met gras ingezaaid. Ook is er een “rollenwagen” onderaan de staartbalk gemonteerd om over de toog heen te kunnen rijden.
De molenaars bivakkeren gedurdende de wintermaanden in een in de molen opgestelde, verwarmde tent.

De Jan van Cuijk te Cuijk
De firma Gelmo uit Mook heeft een prachtige omheining rond de Jan van Cuijk geplaatst. De staanders zijn van alluminium terwijl het gaas geplastificeerd is en dit alles in een groene uitvoering. Er is ook een wegneembaar deel in opgenomen zodat men toegang heeft tot de bellt met groter materiaal als dit voor onderhoud of restauratie nodig is. Personeel van de gemeente Cuijk heeft de picknick-tafels nagezien, opnieuw geschilderd, ditmaal in de kleur groen en weer teruggeplaatst. Daar de vorige grasmaaier doorgebrand was is deze vervangen door een tweedehands exemplaar van ongeveer hetzelfde type zodat door het uitwisselen van onderdelen een perfekte machine gemaakt kon worden.

De Korenbloem en de Watermolen te Oploo
De firma Goossens uit Den Bosch heeft de bliksemafleidings-installatie van De Korenbloem helemaal nagekeken en vier nieuwe koperen aardpennen geslagen. Deze zitten tot op een diepte van ongeveer 22 meter in de grond.

De Molenromp van De Hoop te Beers
Er is inmiddels een nieuw stichtingsbestuur in het leven geroepen wat uit de volgende personen en betrokken functies bestaat. Voorzitter Ben Verheijen, secretaris Perry Hendriks, penningmeester Marian Peters, en bestuursleden Theo van Bergen, Henk Walk & Liesbeth Doedel.
Perry Hendriks heeft met mevrouw Steefels van De Hollandsche Molen gesproken over subsidies en actuele subsidie-wetgeving. Ook heeft hij het extra bedrag van 275 miljoen gulden van minister Nuijs voor onderhoud en restauratie van monumenten voor de komende vier jaar aan de orde gesteld. Het ligt in de bedoeling om te komen tot een totaal restauratieplan voor molen De Hoop.

De Korenbloem te Mill
Het ligt nog steeds in de bedoeling om met de eigenaar, de heer Van Kuppeveld samen te komen. Inmiddels zijn de bewoners van het nieuw gebouwde huis binnengetrokken.

(advertentie)

Molenkaarten-verzamelaars opgelet:

Nu verkrijgbaar catalogus van alle Limburgse wind- en watermolens. Als u ƒ 5,25 overmaakt op giro 2150134 of Rabo Heythuysen 122297415 ontvangt u de catalogus plus gratis bestellijsten voor ansichtkaarten of foto's, want van elke molen is een ansichtkaart of foto verkrijgbaar.
Er is ook een catalogus verkrijgbaar van alle Limburgse kerken en alle Limburgse gemeentehuizen. Deze zijn op dezelfde wijze als boven verkrijgbaar.

T. Linssen
In het Tienderveld 137
6093 JK Heythuysen

(advertentie)

van Eeten & Reijs Notarissen

Lid s.w.v. Land van Cuijk

Postadres: Postbus 11, 5450 AA Mill.
Kantooradres: Bernhardstraat 13, Mill. Tel. 0485-451276, fax 454063